Лариса Денисенко ©

Діти повітряних тривог

Мене звати Мія. Я народилася в бомбосховищі. А точніше — у підвалі пологового будинку в Коломиї, 25 лютого 2022 року, о 19:06, під час повітряної тривоги. Тривав другий день, як Росія стріляла й скидала бомби на народжених і ненароджених — тих, хто були напоготові, як-от я.

Усе минуло добре. З мамою була наша лікарка пані Сюзанна, а тато встиг облаштувати лікарняний підвал, щоб усім було трохи тепліше й безпечніше. В разі чого.

Це «в разі чого» означає, що будь-якої миті небо може стати небезпечним. Повітря починає стогнати — його розриває всяке лихосилля російських військових. Тоді треба швидко ховатися під землю.

Мене називають бойовою дівчиною. У мене є одна сила, про яку знають лише діти повітряних тривог. Я відчуваю, де вони й що роблять, і маю з ними зв’язок.

Це Олежа. Олежа разом зі старшим братом Іваном сидить у підвалі сусідського будинку в Харкові. Там дуже страшно. Іванко ламає російські чати. Він переписується з Аллунею з Дніпра, Русіком із Луцька та Джулі2039 (невідь звідки), які роблять те саме. Коли настає час трохи відпочити, брат показує Олежі відео з різними звуками лихосилля. І Олежа знає, що ось це — злобний «Іскандер», оце реве «Град», оце ракети «Калібр», а ось це — касетна бомба.

Олежа знає, що таке постріли й вибухи: він теж бойовий хлопчик, народився в Авдіївці 2015 року. Я попросила Олежу розповісти, як звучить «Іскандер». Це такий жахливий звук, ніби світ довкола спочатку завиває всіма голосними, а потім таке ніби р-р-р-р-р, а потім щось глухе. Олежа каже, що

лихосилля може зруйнувати площу Свободи, але ніколи не вб’є свободу в серцях вільних людей. Це його мама так запевняє. Ми обіймаємося.

А це Лея, вона зараз у Львові. Учора Лея наліпила двісті вареників, щоб годувати бідолашних діток, які здолали довгу дорогу до Львова зі своїми мамами й бабусями. Їм дуже треба трохи перепочити від лихосилля. А сьогодні Лея малює бойових котиків із пазуряками, зброєю і лапокрилами. Котики боронять улюблені Леїні соняхи, захищають усіх рожевих поніків і єдинорогів, Лею, маму, тата, Лук’яна і всіх-всіх.

Артур в Ізмаїлі. Кажуть, лихосилля хоче підірвати Ізмаїл і Одесу, накоїти чимбільше біди. Артур — дуже ввічливий хлопчик, він мріє знімати мультики. І зараз він зробив свій перший мультик: «Рускій корабль, іді на Х». Не на Херсон, не на Харків, не на Хмельницький. Ні-ні. Х — це хрест, який має оберігати нас від лихосилля і під яким воно буде поховане. Правда, бабуся сказала, що це просто матюк, а ніяке не мистецтво, хоча їй усе одно подобається, але щоб Артур собі не думав, що оцими Х можна буде розмахувати, коли ми це лихосилля тойво.

Аліна дуже красива, ціле метро це каже. Вони з бабусею сидять на станції метро «Либідська» в Києві. Аліна хоче зробити тут щось гарне, бо тут не дуже гарно, хоча цікаво. Вона говорила з папугою, з яким прийшла одна бабуся, і папуга сказав Аліні: «Красунечка!». Аліна трохи ображена на маму, бо мама не дала пістолет, а сама вже тиждень днями й ночами працює десь на вулицях чи деінде. У мами тепер багато таємниць, вона поліціантка. Але Аліна знає: мама може перемогти кого завгодно і завжди перемагає, завжди!

Настуська, Миколка і Василько разом із мамою, маминою сестрою і бабцею варять борщ. Вони на Київщині. Тут, як каже бабуся, то навалить, то

попусте. «Хоч залийся в нас того борщу», — каже. Іще чай у каністрах і печиво. Настуська хоче бодай раз піти подивитися, де ті загадкові воїни світла — «тери», яких вони годують. Але її з собою не беруть.

Василь ще більше хоче побачити терів і вигадує про них різні історії. А Настуська написала вірш:

Тери-тери-тери, чорнії пантери,
Тери-тери помагають меру,
Тери-тери вберігають місто,
Настя терам виплела намисто,
Там блакитні та жовтенькі камні,
Тери-тери сильні та незламні,
Так навалять, що вже і попусте,
Терам-терам більше в борщ капусти!

Артему з мамою і маминою подругою зараз дуже страшно. У них скінчилося пальне, і вони стоять десь серед полів Житомирщини в маленькому автомобільчику. В Артема є свій справжній щенячий патруль: хлопчик заспокоює песиків, а песики — його. Їхня сім’я ще цього не знає, але скоро до них під’їде одна рішуча жінка, і Артем із мамою, маминою подругою та щенячим патрулем продовжать шлях у безпечніше місце.

Анічка у Вінниці, там теж є лихосилля, але тихіше, ніж у її рідному Маріуполі. Вона тут нікого не знає, це так дивно — зовсім нікого не знати. Анічка переписується з подружками, які лишилися в Маріуполі, у них є свій шифр. Вогонь означає, що лихосилля накоїло біди. Єдиноріг чи квітка — що зараз усе добре. Від Маринки вже два дні жодної позначки, Анічці лячно за Маринку. Їй так страшно, страшно говорити про це, а тут іще всі довкола незнайомі. Я кажу Анічці, що вона може поговорити зі мною.

Я маю зв’язок з усіма дітьми повітряних тривог, але я не відчуваю Маринку. Мені треба знайти правильні слова для Анічки. Я кажу, що Маринка так міцно заснула, аж лихосилля не може її розбудити, але всі добрі слова вона чує, просто не може відповісти. І що Маринці подобається, як Анічка називає її «моя морячка». Їй подобається, коли Анічка думає про неї.

Майя, дві її мами, бабуся, мамина подруга з донькою — у Луцьку. Тут майже тихо. Але все одно час від часу лунають сирени повітряної тривоги. Тут є подруга мам, Надія, яка облаштувала їм житло. Майя допомагає мамі перекладати різні тексти, вона добре знає англійську і французьку. Інша мама збирає мистецькі твори про війну — навіть дитячі малюнки, — пише петиції, допомагає рятувати культурні цінності. Добре, що можна щось робити: перекладати, говорити, обійматися, — так менше плачеться за Києвом і не так лячно думати про лихосилля.

Ярема бореться з котом за місце у ванні. Кіт украй наполегливий. У них, у Гостомелі, зараз мало чого є. Тут лихосилля повбивало людей, понищило будинки і найбільший у світі літак «Мрія». Але є коридор, ванна кімната, татко, мама, Ярема і кіт. Ярема каже татові, що розуміє, чому коти панують у світі: сам він отаке не влаштовував би заради ванни! Неймовірно нахабно, недружньо і без поваги до потреб інших. Лежачи у ванні разом із котом, Ярема каже, що буде мріяти замість «Мрії».

Злата з мамою в Єгипті. Вони полетіли на море, а тепер не можуть повернутися. Злата ніяк не може заспокоїтися, вона каже, що хоче бути вдома, з усім класом, хоче боротися з лихосиллям, врятувати бабусю, черепаху Чіпсіка, тата і братика, а дорослі її не слухають. Дорослі теж знервовані, вони мовчки щось там вирішують у своїх чатах. Злата каже, що треба розмовляти з дітьми! Не сидіти в чатах, а говорити з дітьми. Так! Навіть про складні

рішення — дорослі зараз приймають їх одне за одним. Ми зі Златою домовилися, що вона співатиме «Ще не вмерла Україна», «Ще не вмерла бабуся», «Ще не вмер Чіпсік» щоразу, коли буде страшно. Це має допомогти!

Тарас каже, що буде Привидом Чернігова. Бо ось у Києва є свій привид-льотчик, який ущент розбиває лихосилля, а в його міста — немає. Місто поранене, Тарасу від цього боляче. Він сидить у сховку і каже, що неодмінно буде Привидом Чернігова, ну, не зараз, але точно-преточно буде, от лишень принесли б води і, може, булочку. Але точно принесуть!

Яся не може сходити в туалет. Вона думає, що якщо попісяє, то захоче пити. А води немає. Нічого немає. Навколо лихосилля, і воно таке жахливе, що не випускає їх нікуди з Волновахи. Яся гладить жовту машинку на своїх колінах, мов собачку. Питає в машинки: може, вона чарівна і вивезе їх із цієї пастки? Братик ніколи не хотів давати цю машинку Ясі, кричав: «Це моє!». Зараз він мовчить, у нього пересохло в роті, тулиться до мами. Я кажу Ясі, що робитиму все, аби її родині стало бодай трошечки легше.

Влад отримав біло-червону ковдру і перевірив, чи це не прапор лихосилля? А ні, немає синьої смужки. Влад отримав какао і батончик. Тепер тут багато біло-червоних людей із горнятками в руках. Майорять як ті поплавці, коли вони з дідом рибалили під Ірпенем. Влад у Польщі. Він більше сорока годин то стояв, то поволі пересувався разом зі своєю хворою мамою, щоби бомби не дістали їхню маленьку сім’ю.

Влад знає, рак не вбив його маму, хоча дуже старався, він знає, що мама гори може звернути і завжди має запасний план, навіть коли лихосилля все руйнує, казиться, вбиває. Дідусь прислав страшне відео з Ірпеня, але дідусь сильніший за страхіття, бо це він їх знімає, а не навпаки! Дідусь каже, що чекає і любить. І я це кажу. І Владко.

Ольця в Херсоні. Усюди це чортове лихосилля. Баба кляне його щодня, нескінченно, Ольця повивчала слів різних, бо баба Надя люта й нестримна. «То кров у нас така! Кавунами б їх потравити, гівнюків», — каже. І в Ольці така кров. Вона думає, як створити таку пігулку, щоб добрих людей оживляла і додавала їм сил, а злі щоб від неї блювали до кінця життя.

— Ба, чому вони нас убивають?

— Та чорти вони. Придумали, ніби нас немає!

— А як немає, то кого вбивати?

— Так отож! Бісяться, що ми є і що ми саме такі!

Богдась іще до війни вирішив, що буде екологічним активістом. Тато сказав, що це дуже круто. Богдась створив відеоблог, у якому розповідає своїм одноліткам з усього світу, що́ лихосилля робить із природою та людьми. Він розказує про Прип'ять і Чорнобильську атомну електростанцію, які зараз дуже потерпають, про удар по сховищу радіоактивних відходів і підрив нафтових баз в Охтирці та Василькові.

Богдан у Житомирі, там щодня вибухи й стрілянина, але щоразу, виходячи зі свого сховку, він веде облік злочинів проти природи і пояснює, що це означає для повітря, водойм, тварин і рослин.

Ксюра та Іва в Черкасах. Ксюра маленька, а Іва велика. У Ксюри є старенька бабуся, а мама і тато борються з лихосиллям. Сьогодні Ксюра сильно плакала, бо велика Іва тягне ніжку, велика Іва тягне слова, і ніяк не виходило взути теплі чобітки, щоб сховатися в підвалі. В Іви часто неслухняні ніжки, і в бабусі неслухняні ніжки. Ксюра розуміє, що найстарша тепер вона, хоча їй десять років.

Катерині мама надіслала перелік ліків, які надійшли від різних людей, і Катя зробила таблицю. Це для серця, це від ран, це для легень, це для шлунка, нирок, щитовидки, це вітаміни, це інсулінові уколи. Катерина вбиває назви ліків у пошуковик, щоб точно знати, що й від чого, і вносить їх у таблицю, поки її мама зшиває людей. У Катерини багато роботи: перевіряти, виписувати, сортувати, надсилати завдання волонтерам. Поруч Даруся зосереджено й чітко веде облік крові, яку здали донори. А Ілля, зовсім малий, перетягує джгутиком лапку ведмежати, бо лихосилля його підстрелило. Каже: «Плюс один врятований! Як добре».

А ось проспект Олени Теліги в Києві. Я ще відчуваю тут златокосу Поліну. Коли вона з родиною їхала в машині, лихосилля розстріляло всіх. Торкаюся асфальту і тривожного повітря. Я знаю, що фотографію Поліни омивають сльозами сотні тисяч людей. Вона чиста як янгол, прозора як росинка, її люблять і любитимуть довіку, Київ каштановим листям шелеститиме-шепотітиме її ім’я — серед імен інших дітей повітряної тривоги.

Це Данило. Він у маминому животику в Кракові. Поряд бабуся, і з татом усе добре. Його маму звати Юля, вона кримчанка, але з Криму її вигнало російське лихосилля, потім вона стала одеситкою, а тепер... Мама Данила — українка. Данилко ще не народився, але такого набачився! Про такі пригоди мені розповів, ніби він побував у всіх країнах світу. Навіть думаю, чи він не патякало якесь. Але Данило дуже сміливий, і ми з ним знаємо: коли він народиться, ми здолаємо лихосилля.

І з дітей повітряних тривог перетворимося на дітей повітряних поцілунків.

Книжка вийде у видавництві «Видавництво»